

Les 1 Slimme boeren

De boeren haalden steeds grotere oogsten binnen. Dat kwam doordat ze de **keerploeg** uitvonden. En doordat ze het land gingen verbouwen volgens het

drieslagstelsel. Door de betere oogsten was er meer eten. Er kwamen meer mensen en er waren minder boeren nodig. Sommige boeren gingen spullen maken en werden **ambachtsman**. Ze verkochten hun spullen op de markt. Zo'n markt was in de buurt van een veilige plek, zoals een **kasteel** of bij een kruispunt van wegen en rivieren. Op die plekken ontstonden de eerste dorpen.

Les 2 Dorp wordt stad

De dorpen werden groter en voller. De mensen bouwden een **stadsmuur** met een **stadspoort** erin om zich te beschermen. Om de stad nog veiliger te

maken kwam er een **gracht** om de muur. In de stad was veel handel. Boeren, ambachtsmannen en **kooplieden** verkochten hun spullen op de markt. Een keer per jaar was er een **jaarmarkt**. Mensen trokken van ver naar de stad om speciale spullen te kopen en verkopen. Zo'n jaarmarkt duurde vaak een paar weken. Mensen gingen er ook heen om elkaar te ontmoeten en zich te vermaken. Er was muziek en toneel en je kon er eten en drinken.

de keerploeg

Ijzeren ploeg die de grond mooi losmaakt.

het drieslagstelsel

Een manier van verbouwen waarbij het land in drie stukken is verdeeld. Op twee stukken land worden twee dingen verbouwd. Het derde stuk land wordt met rust gelaten. Zo krijg je een betere oogst.

de ambachtsman

Iemand die werk doet met zijn handen. Bijvoorbeeld een mandenmaker, een smid of een timmerman.

het kasteel

Een groot, oud gebouw met dikke muren en soms ook torens. Het geeft bescherming tegen een vijand.

de stadsmuur

Een hoge muur om de stad. Die muur moet de stad beschermen tegen vijanden.

de stadspoort

Een poort in de stadsmuur om de stad in en uit te gaan.

de gracht

Een brede sloot die om een stad is gegraven.

de kooplieden

Mensen die handeldrijven voor hun beroep.

de jaarmarkt

Een grote markt die elk jaar op een vaste tijd in een stad wordt gehouden.

Les 3 Het leven in de stad

De bewoners van de stad werden **burgers** genoemd. De straten in de stad waren smal, vol en vies. Doordat de huizen van hout waren, waren er vaak grote branden. Er braken makkelijk ziektes uit, zoals de **pest**.

De burgers in de stad wilden zelf de baas zijn en zelf hun regels bepalen. Daarom vroegen ze aan hun heer **stadsrechten**. De heer gaf hun die in ruil voor veel geld.

Er werd meer en meer gehandeld, ook tussen steden. Zo ontstond de **Hanze**, een groep steden die veel met elkaar handelde en samenwerkte. In Nederland lagen de Hanzesteden langs de rivier de IJssel.

de burger

In de tijd van steden en staten iemand die in een stad woonde.

de pest

Een erg besmettelijke ziekte die mensen kregen door een beet van een vlo. De zieke kreeg snel grote, pijnlijke bulten op zijn huid. Vaak stierf een zieke binnen een paar dagen.

de stadsrechten

De rechten die een stad kreeg om zelf de stad te besturen en regels te mogen bepalen.

de Hanze

Een groep steden die met elkaar handelden en samenwerkten. In Nederland lagen de Hanzesteden langs de rivier de IJssel.

Maak een keuze

Om het verleden te begrijpen moet je weten hoe je bronnen kiest en hoe je deze bronnen gebruikt. Zo kun je gebeurtenissen uit het verleden beter begrijpen en verklaren.

Les 1

Je hebt verschillende plaatjes gekozen en daarmee een dorp uit de tijd van steden en staten gebouwd.

Les 2

Je hebt goed gekeken naar gebouwen. Zo kun je besluiten wat uit de tijd van steden en staten komt en wat modern is.

Les 3

Je hebt bronnen gelezen over steden. Door de belangrijkste informatie te kiezen kun je op een kaart de stad herkennen.

Zo leer je voor de toets

- Bekijk de samenvatting.
- Leer de teksten en de dik gedrukte woorden.
- Vraag iemand om je te overhoren.

kasteel

De toets is op

